

RAPORT SPECIAL

MONITORIZAREA RESPECTĂRII DREPTURILOR PACIENȚILOR PLASAȚI LA TRATAMENT PRIN CONSTRÂNGERE CU CARACTER MEDICAL

Incidentul din data de 27 octombrie 2022

în Secția nr.10 din cadrul IMSP Spitalul Clinic de Psihiatrie din orașul Codru

Chișinău, 2023

---

14 martie 2023

Autori:

Olesea DORONCEANU, magistră în drept, avocată, membră a Consiliului pentru Prevenirea Torturii din Moldova

Vadim AFTENE, medic psihiatru, șef Centru Comunitar de Sănătate Mintală IMSP AMT Rîșcani, ex-membru al Consiliului pentru Prevenirea Torturii din Moldova (decembrie 2021 – februarie 2023)

Vanu JEREGHI, expert în drepturile omului, Director Executiv Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova

Alexandru CEBANAȘ, avocat, Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova

Ada ȘIMON, șef direcție, Direcția gestionarea și investigarea cererilor, Oficiul Avocatului Poporului

Nichita NEGRUȚA, ex-consultant superior, Direcția gestionarea și investigarea cererilor, Oficiul Avocatului Poporului, Oficiul Avocatului Poporului

Alexandru ZUBCO, șef direcție, Direcția prevenirea Torturii, Oficiul Avocatului Poporului

Elena PALADII, consultant superior, Direcția prevenirea Torturi, Oficiul Avocatului Poporului

Oxana GUMENNAIA, Adjuncta Avocatului Poporului

Coordonator:

Ceslav PANICO, Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

LISTA ABREVIERILOR:

AP – Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

OAP – Oficiul Avocatului Poporului

CpPT – Consiliul pentru Prevenirea Torturii

IMSP SCP or. Codru – Instituția Medico Sanitară Publică Spitalul Clinic de Psihiatrie or. Codru

MS – Ministerul Sănătății

PG – Procuratura Generală

MAI – Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova

MAI IGP DP mun. Chișinău IP Centru – Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova Inspectoratul General al Poliției Direcția de Poliție mun. Chișinău Inspectoratul de Poliție Centru

BPDS "Fulger" – Brigada de Poliție cu destinație specială „Fulger”

INTRODUCERE

- 1) Avocatul Poporului asigură promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, exercitându-și activitatea în temeiul art. 59¹ Constituția Republicii Moldova, Legii nr. 52/2022 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman), Principiilor privind statutul instituțiilor naționale pentru drepturile omului (Principiilor de la Paris).
- 2) În acest sens, Oficiul Avocatului Poporului (Instituția națională de protecție a drepturilor omului), prin mecanismele sale specifice, examinează cereri de la persoanele care consideră că le-au fost încălcate drepturile și libertățile fundamentale, efectuează periodic vizite preventive și de monitorizare în locurile privative de libertate, emite rapoarte și recomandări pentru autoritățile vizate. Rapoartele Avocatului Poporului au devenit surse de informare veridice pentru CtEDO, UN CAT/ UN SpT/ CPT/ CoE cu privire la situația privind respectarea de către Republica Moldova a angajamentelor asumate în vederea protecției și asigurării dreptului la viață, integritate fizică și psihică, precum și dreptul la sănătate, libertate și siguranță, acces la remedii efective în instanțele naționale.
- 3) *La data de 27 octombrie 2022 în Secția nr.10 (constrângere medicală cu regim riguros-bărbați) din cadrul IMSP Spitalul Clinic de Psihiatrie din orașul Codru, unde sunt plasați pacienți cărora le-au fost aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical, s-a produs un incendiu. În aceeași zi IMSP SCP Codru a informat Oficiul Avocatului Poporului prin sinteza operativă nr. 01c/27-1472 despre revoltă a unui grup de pacienți aflați la tratament prin constrângere, care [...inițial au sechestrat personalul medical, amenințându-i cu moartea..., au distrus camerele de supraveghere video și câteva geamuri, au adunat saltele în mai multe saloane pe care le-au incendiat.] Totodată, în presă a apărut informația¹ că, incendiu a fost provocat de 62 de pacienți aflați la tratament prin constrângere, nimeni nu a avut de suferit.*
- 4) Avocatul Poporului s-a sesizat ex-officio din informația parvenită și a decis inițierea unei investigații pe faptele comunicate, prin crearea unui grup de lucru format din angajații OAP și experții OAP, care urmau să se deplaseze la fața locului pentru constatarea stării de fapt și circumstanțelor reale ale producerii incidentului și consecințele evenimentului.
- 5) Metodologia aplicată. Experții desemnați pentru elaborarea raportului și ceilalți membri ai echipei de monitorizare/documentare a cazului, au utilizat mai multe metodologii în scopul colectării și raportării informațiilor necesare. În teren s-au efectuat 2 vizite (din 28 octombrie și 28 noiembrie 2022) la IMSP SCP Codru în secția nr.10; întrevedere/conversații cu managerul/directorul și vicedirectorul IMSP SCP Codru; conversații cu personalul medical administrativ și de deservire din secția nr.10; discuții confidențiale private și de grup cu peste 30 pacienți din secția nr.10; inspecția/verificare tuturor încăperilor/spațiilor comune/saloanelor utilizate de pacienți și de personalul din cadrul secției; observația; analiza și verificarea registrelor prezentate; analiza dosarelor personale/medicale ale pacienților; efectuarea fotografiilor; verificarea termenelor de valabilitate a produselor/preparatelor medicale și a funcționalității dispozitivelor.
Investigația cuprinde și activitatea de birou care include: analiza datelor; stocarea și prelucrarea

---

¹ <https://protv.md/actualitate/incendiu-la-spitalul-de-psihiatrie-din-orasul-codru-politia-62-de-pacienti-s-au-baricadat-la-etajul-doi-al-spitalului-si-au-dat-foc-la-niste-saltele-video---2630363.html>

acestora; analiza cadrului legal și normelor internaționale; cercetarea problemelor sistemice; formularea recomandărilor; dezbateră subiectelor constatate; remiterea demersurilor de solicitare a informațiilor; elaborarea raportului propriu-zis, etc.

Urmare a vizitelor realizate și a altor informații acumulate în urma demersurilor expediate în adresa autorităților publice, OAP a decis elaborarea unui *Raport special* cu includerea constatărilor stabilite, concluziilor și recomandărilor către autoritățile responsabile de garantarea și protejarea drepturilor pacienților. Elaborarea raportului a fost argumentată și prin prisma sensibilității domeniului sănătății mintale și vulnerabilității pacienților aflați la tratament prin constrângere, drepturile cărora pot fi lezate și violate.

Incidentul din 27 octombrie 2022, a elucidat mai multe curențe versus consecințele nerespectării drepturilor pacienților și lipsa garanțiilor de securitate a acestora și a personalului medical și auxiliar angajat în prestarea serviciilor medicale.

- 6) Raportul special cuprinde informații generale despre incidentul din 27 octombrie 2022, constatările grupului de lucru urmare a vizitelor de documentare, concluzii finale și recomandări pentru implementare.
- 7) Concluziile și recomandările raportului pot contribui nu doar la îmbunătățirea condițiilor materiale în care sunt plasate și deținute persoanele cu tulburări mintale și de comportament aflate la tratament prin constrângere, dar și la fortificarea eforturilor autorităților în scopul extinderii spectrului de servicii medicale oferite acestor pacienți, precum și elaborarea unui cadru legal eficient, care să garanteze protecția și securitatea tuturor.

STANDARDE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE:

- 1.** Constituția RM din 29.07.1994
- 2.** Codul penal al RM din 18.04.2002
- 3.** Codul de procedură penală al RM nr. 122 din 14.03.2003
- 4.** Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr. 263 din 27.10.2005
- 5.** Legea privind sănătatea mentală nr. 1402 din 16.12.1997
- 6.** Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistența medicală nr. 1585 din 27.02.1998
- 7.** Legea nr. 52 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) din 03.04.2014
- 8.** Legea nr. 164 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului din 31.07.2015
- 9.** Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante din 10.12.1984
- 10.** Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 26.11.1987
- 11.** Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13.12.2006
- 12.** Mijloace de constrângere în instituțiile psihiatrice pentru adulți (Standarde CPT revizuite) din 21.03.2017
- 13.** Protocolul de la Istanbul (revizuit) din 2022

I. INFORMAȚII GENERALE DESPRE INCIDENTUL DIN 27 OCTOMBRIE 2022 TEMEI DE INTERVENȚIE A AVOCATULUI POPORULUI

---

1. [IMSP SCP Codru](#) este amplasat în mun. Chișinău or. Codru str. Costiujeni 3. Spitalul este cea mai mare instituție de profil psihiatric din Republica Moldova, care dispune de 770 paturi și acordă anual asistență medicală de specialitate unui număr de circa 7000-8000 de pacienți. Clinica asigură o gamă vastă de servicii ce aparțin specialităților: psihiatrie adulți și copii, în sistem ambulator și staționar – pentru toate categoriile de maladii specifice.

Secția nr.10 reprezintă un edificiu separat, aflat la aproximativ 1 km de IMSP SCP Codru, unde au loc internările bărbaților aflați la tratament prin constrângere medicală cu supraveghere riguroasă.

2. Anterior situația privind respectare drepturilor pacienților internați în IMSP SCP Codru a mai fost în vizorul Avocatului Poporului și Consiliului pentru Prevenirea Torturii care au recomandat îmbunătățirea situației în instituție². Totodată, Avocatul Poporului a înaintat un demers în 09.06.2022 către Ministerul Sănătății și IMSP SCP Codru, ca urmare a unei vizite din mai-iunie 2022, privind situația unor persoane plasate în instituție, și a recomandat remedierea situației (este vorba de aceeași persoană care a provocat ulterior incidentul în 27 octombrie 2022 ca protest împotriva condițiilor de plasare din instituție), precum și, a stabilit că, în instituție continuă documentarea necorespunzătoare tuturor cazurilor de constatare a leziunilor corporale, fiind nerealizate prevederile Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, aprobat prin ordinul nr. 77 din 31.12.2013³.

3. La data de **27 octombrie 2022, în secția nr.10 a izbucnit un incendiu. IMSP SCP Codru a informat OAP prin sinteza operativă nr. 01c/27-1472 despre revoltă a unui grup de pacienți aflați la tratament prin constrângere, care [...inițial au sechestrat personalul medical, amenințându-i cu moartea..., au distrus camerele de supraveghere video și câteva geamuri, au adunat saltele în mai multe saloane pe care le-au incendit]. Din informațiile difuzate în mass-media s-a stabilit că pacienții s-ar fi baricadat într-un salon și ar fi dat foc la saltele, ceea ce a declanșat incendiul. La fața locului au fost solicitate echipajele de pompieri pentru a lichida incendiul. Totodată, în procesul de intervenție au fost implicate forțele de ordine, și anume poliția, un procuror și Brigada de Poliție cu destinație specială „Fulger”. Conform celor relatate în presă, victime ale incendiului nu au fost raportate, însă cauzele și circumstanțele producerii incendiului urmau a fi stabilite ulterior.**⁴

4. Avocatul Poporului, în baza sintezei privind situația operativă în cadrul IMSP SCP Codru referitoare la incidentul din 27 octombrie 2022, cât și luând act de informațiilor apărute în presă, s-a autosesizat în privința acestui caz și a dispus efectuarea unei vizite de documentare.

5. La data de 28 octombrie 2022, în intervalul de timp între orele 10:00 – 13:00, angajații OAP - ului, 2 membri ai Consiliului pentru Prevenirea Torturii și 2 reprezentanți ai Institutului pentru Drepturile Omului din Moldova au efectuat prima vizită de documentare a incidentului în cadrul IMSP Spitalul Clinic de Psihiatrie or.Codru.

6. Inițial, membrii grupului de lucru au discutat cu administrația IMSP SCP Codru și anume, cu directorul, dl Victor Furtună și vicedirectorul medical, dl Iurie Pavlov. Administrația spitalului a fost

---

² <http://ombudsman.md/consiliul-pentru-prevenirea-torturii/rapoarte/>

³ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=353245>

⁴ <https://newsmaker.md/ro/foto-noi-detalii-despre-incendiul-de-la-spitalul-de-psihiatrie-au-intervenit-7-echipe-de-pompieri/>

deschisă spre cooperare cu membrii grupului de lucru, inclusiv a facilitat accesul echipei în secția în care s-a produs incidentul. De asemenea, administrația a informat despre presupusele cauze care au dus la producerea incendiului. În plus, administrația spitalului a indicat că în privința pacientului care ar fi instigat la revoltă s-au aplicat măsuri speciale pentru a curma comportamentul agresiv, și anume i-au fost administrate preparate medicale în scopul calmării acestuia și a fost izolat de alți pacienți.

7. Administrația spitalului a susținut că din informațiile pe care le dețineau la acel moment, la 27 octombrie 2022, în jurul orei 02:30 pacienții au deteriorat camerele video de supraveghere și au amenințat personalul medical cu răfuiala fizică. Prin telefon, despre incident a fost anunțat medicul psihiatru de gardă din cadrul secției de internare, care la rândul său a anunțat vicedirectorul medical. Medicul de gardă la indicațiile vicedirectorului a apelat serviciul 112 și la fața locului a venit poliția, pompierii și ambulanța, către ora 03:30. Între timp, personalul medical din secția nr.10 în componența de 1 asistent medical și 3 infirmieri, a părăsit secția utilizând ieșirea de rezervă. Poliția ar fi purtat negocieri cu pacienții, timp de două ore, solicitându-le să înceteze acțiunile de vandalizare a secției și să deblocheze intrările în secție.

Când pacienții au aprins saltelele, pompierii au spart geamurile edificiului ca să stingă incendiul. În același timp, au intervenit angajații BPDS „Fulger”, care au pătruns în interiorul edificiului, au imobilizat pacienții utilizând mijloacele speciale din dotare (bastoane, gaz lacrimogen, grenade paralizante).

8. În opinia administrației spitalului incidentul a fost provocat de unul din pacienți, care urmărește scopuri personale, domină toți pacienții din secție prin intimidare, amenințări cu răfuiala fizică, agresiune verbală etc. Același comportament pacientul manifestă și față de personalul medical sau auxiliar. În noaptea zilei de 27 octombrie 2022, el a instigat alți pacienți la revolte, a amenințat personalul medical și alți pacienți, a blocat intrările și accesul în secție și a participat la arderea/incendierea bunurilor materiale din secție. Comportamentul agresiv și emoțional instabil însoțit de amenințări violente, crize isterice se confirmă prin înscrisurile în registrul de evidență privind supravegherea dinamică și comportamentele zilnice ale pacientului.

9. De asemenea, potrivit administrației, pacientul nu ar prezenta semne clinice pentru o maladie psihică necesare pentru internare în spitalul de psihiatrie. În opinea lor, el nu ar trebui să fie plasat în secția nr.10 a IMSP SCP Codru, dar ar trebui să-și ispășească pedeapsa privativă de libertate pe viață în penitenciar.

10. Totodată, conducerea spitalului a informat că implementarea recomandărilor AP stabilite după vizita precedentă au fost implementate parțial din lipsa mijloacelor financiare, deoarece secția nu dispune de buget separat, fiind parte componentă a IMSP SCP Codru, ceea ce nu permite procurarea produselor necesare pentru crearea facilităților pacienților.

11. O altă problemă semnalată de administrație a fost lipsa de asigurare cu pază a secției, ceea ce prezintă un pericol pentru personal și pacienți. Totodată s-a subliniat că spre deosebire de alte locuri unde se plasează persoane în regim închis, în secție nu se efectuează controlul fizic al persoanelor la intrare, prin urmare pătrunderea obiectelor interzise nu poate fi mereu curmată.

II. CONSTATĂRI ÎN REZULTATUL VIZITELOR

---

1. Secția nr. 10 a Spitalului Clinic de Psihiatrie or. Codru, subdiviziune clinică spitalicească, oferă asistență și îngrijire medicale, terapii de specialitate – psihiatrie pacienților în scopul executării actului de justiție al instanței de judecată, în conformitate cu care s-a stabilit și dispus aplicarea față de persoană a măsurii de siguranță, constrângere medicală, internarea în staționarul de psihiatrie, supraveghere riguroasă.

În conformitate cu Regulamentul de activitate secției nr. 10 IMSP SCP Codru, cap. IV, p. 3, prin *măsura de siguranță, constrângere medicală* se subînțelege internarea într-o instituție psihiatrică, supraveghere riguroasă, aplicată persoanei de către instanța de judecată conform Codului Penal al RM⁵, în raport cu fenomenul infracțional, nu reprezintă realizarea sau ispășirea pedepsei penale pentru fapta penală comisă. Constrângerea medicală, având caracter preventiv, urmărește scopul înlăturării pericolului pe care îl reprezintă făptuitorul/pacientul, că acesta va mai comite în viitor fapte penal/prejudiciabile datorită unor stări personale de sănătate mintală. Tratatamentul medical, încorporând în sine măsuri terapeutice și educaționale, se administrează în scopul recuperării, reabilitării și reinsertierii sociale a persoanei.

Secția nr. 10 reprezintă un edificiu cu două etaje, la primul sunt amplasate sala pentru vizitatori, iar la nivelul superior este amplasată secția propriu-zisă cu cabinetele personalului medical, sală proceduri, grup sanitar, sală sport și ergoterapie, de asemenea, saloanele pacienților de sex masculin aflați la tratament medical prin constrângere cu regim riguros.

Potrivit șefului secției, în secție există două intrări, una fiind de rezervă care, în cazuri de urgență, poate fi folosită pentru evacuarea personalului.

2. Accesul în edificiu se realizează prin soneria amplasată pe o poartă din fier. Teritoriul este îngrădit cu gard înalt fără supraveghere. La intrarea în edificiu la etajul 1 ușile nu sunt securizate, erau deschise și accesibile. La etajul 2 după ușă este instalat un grilaj din fier, care se închide cu lacăt, cheile sunt la infirmier. Toate ferestrele de la etajul 2 unde sunt plasați pacienții au gratii de fier.

Membrii grupului de vizită nu au fost supuși vreunui control din partea reprezentanților spitalului în scopul verificării existenței obiectelor periculoase și/sau interzise (droguri, arme de foc, băuturi alcoolice, arme albe, etc.), care pot fi transmise ulterior personalului medical sau pacienților. În plus, la solicitarea membrilor grupului de vizită de informa dacă există o listă cu obiecte interzise și unde este aceasta reglementată în acte normative, șeful secției nr. 10, dl N. Hlib, a comunicat lipsa unui document oficial, în care s-ar conține informații concrete despre obiectele în privința cărora există interdicția de a fi introduse în secția nr. 10.

3. Secția este dotată cu 7 camere video, care au fost distruse în noaptea 27 octombrie 2022 și către a 2 vizita de pe 28 noiembrie 2022 au fost deja schimbate/reparate, acestea fiind amplasate în diferite zone. În saloanele pacienților nu există monitorizare video.

4. În secție există două butoane de alarmă mobile, unul din care se află la asistentul medical, iar altul - la cineva din infirmieri. Semnalul de alarmă este transmis la compania care asigură paza instituției. Aceste butoane sunt ineficiente, or nimeni nu a reușit să facă uz de ele.

---

⁵ Codul Penal al RM din 18.04.2002, art. 98-99: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro

Personalul medical/auxiliar în condiții de criză nu au apelat la poliție dar a telefonat inițial medicul de gardă din SCP Codru, ulterior vicedirectorul instituției pentru a se decide cum să procedeze mai departe.

5. În cadrul secției nr. 10, pe parcursul zilei sunt prezenți 3 medici, dintre care unul este implicat în reprezentare în judecată a instituției, o asistentă medicală superioară, unul sau 2 felceri, 3 infirmieri și personal la bucătărie, inclusiv bufetiera. În timpul nopții, supravegherea și monitorizarea pacienților este asigurată de un felcer și de 3 infirmieri. Subsidiar, secția se află în supravegherea medicului de gardă (aflat în incinta IMSP SCP Codru la 2 km distanță) care este responsabil de întreg spitalul.

6. Ținând cont de specificul secției și de situația produsă, membrii grupului de vizită au solicitat prezentarea regulamentului intern sau protocolului operațional în cazurile excepționale și au constatat că secția nu dispune de astfel de reglementări. Totodată, era menționat de către șeful secției, că accidentele din secție se descriu într-un registru de la post și se raportează conducerii IMSP SCP Codru, însă aceste documente ar fi arse în timpul incendiului.

7. Din spusele administrației SCP Codru secția dispune de Regulament intern de activitate, dar nimeni din secția nu cunoștea de existența acestuia și nu a făcut cunoștința cu el. Astfel, în asemenea condiții, nu este o claritate privind gestionarea activității subdiviziunii. Luând în considerare profilul secției și contingentul de pacienți, ar fi necesar de trasat sarcini clare în activitatea personalului secției, regimul de activitate și proceduri standard de operare în anumite situații excepționale cu algoritm de raportare exactă a evenimentelor.

8. *La o zi de la incendiu* secția nr.10 etaj 2 aripa stângă era parțial pustie fiind efectuate lucrări de lichidare a consecințelor incidentului. *În secție era foarte frig din cauza geamurilor deteriorate.* În toată secția persista miros de fum și miros de haine/obiecte arse, deși toate ferestrele erau deschise. Inhalarea aerului sau aflarea îndelungată a pacienților și personalului în astfel de condiții îi expunea riscului de a se intoxica sau a dezvolta maladii respiratorii. Pagubele materiale provocate urmau a fi evaluate. Vizual s-a constatat geamuri sparte la ferestre și uși, uși deteriorate, oglinzi și inventar pentru baie deteriorat, paturi/noptiere/saltele/haine arse, mobilier parțial deteriorat/ars în câteva saloane, camere de supraveghere deteriorate, poduri/podea afectate de incendiu etc.

La data de 28 noiembrie 2022 condițiile materiale de plasament au fost îmbunătățite comparativ cu situația din vizita precedentă. În secție era conectat agentul termic, iar temperatura era satisfăcătoare. Aspectul încăperilor era parțial satisfăcător, deși în continuare se evidențiază necesitatea efectuării unei reparații complete a tuturor saloanelor în care sunt cazați pacienții. În plus, persistă în continuare miros de fum care pot crea, pe termen lung, probleme de respirație pacienților.

9. Măsurile întreprinse de administrație IMSP SCP Codru în privința pacienților implicați în actele de revoltă.

La momentul efectuării vizitei de documentare pe data de 28 octombrie 2022, unul dintre pacienți aflați la tratament prin constrângere în secția nr. 10, care din spusele angajaților a inițiat actele de revoltă, era plasat singur în salonul de supraveghere nr. 5 al secției, fiind separat de ceilalți pacienți. Salonul de supraveghere este o încăpere cu pat și masă, delimitată de un grilaj metalic și este destinat pacienților care manifestă un comportament agresiv sau se află în stări psihotice în acutizare. Spațiul de izolare este separat prin gratii de fier în două camere, în celălalt spațiu erau plasate alte două persoane aflate la tratament.

Salonul de supraveghere în care era plasat pacientul sus-menționat avea un pat acoperit cu saltea și pături, o plapumă subțire și o pernă, iar alăturat erau masa și scaunul. Temperatura în salon era

egală cu temperatura de afară, ceea ce este inadmisibil, în special în timpul nopții când temperaturile scad. Administrația a susținut că nimeni din personal nu intră în salonul lui, administrarea tratamentului are loc prin gratiile de fier. La fel și hrana este transmisă printre gratii.

Membrii grupului de vizită au constatat lipsa unui bloc sanitar în salon de supraveghere. Pacientul a declarat că-și satisface necesitățile fiziologice într-o căldare transmisă prin grilaj. Membrii grupului de vizită au solicitat explicații privind prezența căldării în salon, la care, personalul medical a negat utilizarea ei și a informat că la cerere pacientului i se oferă un recipient special.

Pacientul a prezentat membrilor grupului de vizită echimoze pe corp, în zona capului, spatelui și omoplaților cauzate, din spusele lui, de către angajații BPDS "Fulger". Pacientul era liniștit, somnolent, iar starea fizică vizibil sedată.

În cadrul vizitei de documentare din 28 noiembrie 2022 membrii grupului de documentare au observat, că situația pacientului sus-menționat nu s-a îmbunătățit, în schimb, a devenit și mai precară. Pacientul, în continuare, *era izolat* de restul pacienților în salonul de supraveghere nr.5. Potrivit șefului secției, deținerea persoanei respective în salonul de supraveghere, separat de alți pacienți, ar fi determinată de necesitatea protejării persoanelor, or, în viziunea medicului, pacientul prezintă pericol pentru cei din jur, pentru că el este încă și "deținut pe viață".

Membrii grupului de vizită au observat, *că comparativ cu starea fizică din vizita precedentă, pacientul vizibil arată rău, inițial era culcat în pat, iar când a încercat să se ridice întâmpina dificultăți*. Astfel că, pentru a încerca să discute cu echipa de monitorizare a reușit doar să se așeze pe pat. Pacientul a slăbit mai mult de 15 kg, era palid, apatic, amețit, dezorientat și întâmpina dificultăți în vorbire și acțiuni. Deși cu dificultăți în exprimare, totuși pacientul a relatat că personalul din cadrul IMSP SCP Codru după incident se comportă cu el „ca cu un câine”, susține că i se administrează non-stop tratament deși nu cunoaște ce preparate și în ce doze, prin urmare starea în care se află este cauzată de preparatele medicale care îi sunt administrate. Pacientul susține că a slăbit deoarece nu poate consuma alimente din cauza medicamentelor administrate, care îi afectează luciditatea și doarme mereu.

Pacientul de o lună nu a ieșit din izolator, abia poate merge, nu a fost scos la plimbare și nu i-a fost permisă întvederea cu rudele. Necesitățile fiziologice le satisface în salon, într-un recipient din plastic (deși șeful secției a notat că pacientul este însoțit de personalul medical la veceu pentru a-și satisface necesitățile fiziologice). A avut posibilitate să se spele și să se radă abia cu câteva zile înainte de vizită.

Nu ține minte dacă a fost sau nu audiat de procuror.

Din documentația medicală examinată reiese că starea psihică și somatică este stabilă, ceea ce contrastează cu tabloul clinic propriu-zis. Tratamentul medicamentos administrat nu este argumentat conform simptomelor și stării psihice generale. La o lună de zile nu era efectuat un examen clinic desfășurat pentru stabilirea tacticii terapeutice în continuare.

10. Situația altor pacienți aflați la moment în secția nr.10 IMSP SCP Codru

La momentul efectuării vizitei de pe data de 28 octombrie 2022, condițiile materiale unde erau plasați pacienții în regim temporar aflați la tratament prin constrângere nu corespundeau standardelor de plasament. Toți pacienții (69) ocupau o singură aripă a instituției fiind repartizați în cele 5 saloane disponibile. Spațiul era suprapopulat, în saloane erau amplasate minim 10/13 paturi fără spații între ele, pe coridor la fel erau amplasate 9/10 paturi, iar pe podeaua din beton dormeau 4 pacienți (cărora nu le ajungeau locuri în salon). În încăpere se simțea miros de fum și era foarte frig din cauza geamurilor sparte, fapt care expunea pacienții la riscuri de a se îmbolnăvi.

Toți pacienții utilizau o singură încăpere pentru baie unde era amplasată o singură cabină de duș. Acest fapt, precum și temperaturile scăzute, nu motiva pacienții să mențină igiena personală.

Nu au fost observate produse de igienă pentru pacienți (hârtie igienică, perie, pastă de dinți, săpun, șampon, spumă de ras) personale sau repartizate de administrația instituției. Unii pacienți au relatat că administrația foarte rar le distribuie produse de igienă (săpun, hârtie igienică, lame de ras) majoritatea depind de coletele transmise de rude.

Aspectul exterior al pacienților nu era îngrijit, majoritatea purtau haine groase (personale) care necesitau a fi schimbate/spălate. Lenjeria de pat nu corespundea sezonului, pacienții se înveleau cu plapume subțiri, deși noaptea temperatura scade la 3 grade. Unii pacienți aflați pe coridor nu aveau perne și utilizau prosoape în loc de perne.

La momentul efectuării vizitei de pe data de 28 noiembrie 2022, în secția nr. 10 a IMSP SCP Codru se aflau 67 pacienți, care erau cazați la etajul 2 al secției, care se plimbau pe holul încăperii având acces la ambele aripi ale secției. Pacienții au fost repartizați câte 5-6 în saloane, prin urmare a fost soluționată problema suprapopulării. Saloanele unde au fost incendiate bunuri sunt nelocuibile și în ele urmează a fi efectuată reparație.

Personalul a afirmat că au fost suplimentate stocurile cu noi produse de igienă personală pentru pacienți și au fost procurate noi saltele, paturi (80) și lenjerie de pat care erau depozitate într-o cameră de la etajul 1 al secției. Totodată, au fost schimbate geamurile deteriorate la ferestre și uși, și schimbate oglinzile la baie. La fel, s-a menționat că Ministerul Sănătății a alocat suma de circa 250-300 mii lei pentru demararea tenderului pentru achiziția de mobilier nou.

Membrii grupului de vizită au constatat, că dotarea secției cu produse de igienă și crearea condițiilor decente pentru îmbăiere nu a fost pe deplin soluționată. Personalul din cadrul secției nu cunoaște cât de des urmează să fie suplimentate stocurile de produse de igienă. Pacienții primesc centralizat săpun și hârtie igienică, uneori și spumă, și lame de ras. Nu există un registru care ar confirma periodicitatea transmiterii acestor produse. Pacienților nu li se repartizează șampon, pastă/perie pentru dinți, detergent, prosoape, haine de schimb.

În secție nu sunt mașini de spălat haine și nici încăperi pentru uscarea hainelor, pacienții sunt nevoiți să-și spele hainele personale în baie (fără detergent) și să le usuce pe sfori improvizate.

În secție sunt doar 2 încăperi pentru baie cu 4 pare de duș, care nu sunt separate între ele și nu oferă nici o intimitate. În baie nu sunt covorașe pentru a evita alunecarea, podurile sunt afectate de mușcături, iar apa caldă centralizată este doar o dată pe săptămână. În încăperile unde erau instalate robinetele și lavarele (5, doar 2 funcționale) nu sunt produse de igienă (săpun).

În secție este un telefon public care se află în cabinetul asistenței medicale de la care pacienții pot doar recepționa apeluri. De asemenea, pacienții pot primi colete, conținutul fiind verificat de personalul medical. Nu a fost prezentat careva Regulament care ar reglementa lista obiectelor interzise ce pot fi transmise prin colete. Cutia poștală este amplasată în secție.

Alimentația pacienților se distribuie într-un spațiu special amenajat, iar accesul la apă potabilă se face de la robinet.

11. Alegații pacienților privind situații excepționale

În cadrul discuțiilor cu pacienții, opinia acestora versus cauzele producerii incidentului varia, unii au afirmat că dormeau și nu cunoșteau nimic despre presupusa revoltă, nu au participat la incendiere/vandalizare, dar s-au trezit din cauza zgomotului produs de intervenția forțelor de ordine.

Potrivit altor pacienți unul din pacienți le-a propus să se baricadeze în secție, să forțeze angajații să părăsească secția, să solicite să fie chemată presa la fața locului pentru a reclama condițiile proaste

de detenție. Printre cauzele revoltei ar fi fost afirmate: lipsa condițiilor umane de tratament, refuzul administrației IMSP SCP Codru de a le oferi pachete de igienă și calitatea proastă a alimentației. Totodată ei susțineau că de facto, deși s-au lansat amenințări verbale, nimeni nu intenționa să aplice forța fizică față de personal sau față de pacienți.

Grupul de vizită, a mai constatat că existau relații tensionate între pacienți, tolerate de administrație. Unii au afirmat că se simțeau amenințați și intimidați de pacientul sus-menționat, care uneori îi brutalizează verbal, își impunea voința și autoritatea. Tot el permanent are ceai, țigări și distribuie altor pacienți contra plată sau cu scop de caritate.

De asemenea, membrii grupului de vizită au constatat, că secția nu dispune de un registru privind consemnarea incidentelor, altercațiilor dintre pacienți sau pacienți/personal medical. Nu este clară situația privind relațiile dintre pacienți și/sau personal medical și cum se soluționează conflictele iscate. Este necesar de asigurat transparența procesului pentru prevenirea escaladării conflictelor și daunele provocate de acestea.

12. Aplicarea forței fizice

Incidentul din 27 octombrie 2022, ar fi fost stopat, după intervenția BPDS „Fulger”.

Potrivit pacienților, angajații BPDS „Fulger”, în mod operativ au intervenit cu grenade audio-vizuale și lacrimogene, au brutalizat unii pacienți, le-au aplicat lovituri în regiunea capului și coapselor, i-au imobilizat prin aplicarea cătușelor. Pacienții au reclamat și faptul că au inhalat gaze lacrimogene și au fost loviți nejustificat cu bastonul de către colaboratorii BPDS “Fulger”.

Membrii grupului de vizită constată, că BPDS „Fulger” a intervenit brutal, fără somație, inclusiv asupra pacienților non-agresivi.

13. Documentarea leziunilor corporale

La data primei vizite de monitorizare, leziunile corporale vizibile ale pacienților nu erau încă documentate, dar administrația a susținut că în baza unui ordin intern toți pacienții vor fi examinați.

La momentul efectuării vizitei de pe data de 28 noiembrie 2022, membrii grupului de lucru au fost informați despre efectuarea unor examinări medicale vizuale a stării pacienților după incendiul produs, cât și după intervenția organelor de forță și a pompierilor. Potrivit șefului secției nr. 10, în urma examinărilor medicale, s-au constatat leziuni corporale la cel puțin 20 pacienți. După documentarea cazurilor, informația inclusiv pozele cu regiunile corpului unde s-au stabilit leziunile, a fost compilată într-o Notă informativă și remisă administrației spitalului.

Membrii grupului de monitorizare au solicitat prezentarea registrelor de evidență a leziunilor, incidentelor, altercațiilor și altor situații de urgență, însă din spusele șefului secției, în cadrul secției nu există așa registru. Personalul medical nu era la curent cu procedura de înregistrare și raportare a leziunilor conform Ordinului PG nr. 77 din 31.12.2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant și nici cu prevederile Protocolului de la Istanbul.

14. Tratamentul pacienților

Tratamentul este axat pe terapia farmacologică, care urmărește sedarea și reducerea simptomatice acute. Descrierile din documentația medicală sunt sumare și urmăresc starea psihică generală. Majoritatea pacienților necesită doar tratament de menținere. Secția nu dispune de preparate psihotrope cu acțiune prelungită și unii pacienți sunt împuși de situație de a primi preparate pe cale orală zilnic. În secție nu există niciun psiholog pentru acordarea serviciilor de consiliere psihologică unor persoane vulnerabile prin condiția lor și care necesită un suport pentru depășirea situațiilor dramatice din viață și examinarea perspectivelor.

15. Schimbarea/încetarea tratamentului prin constrângere

Un aspect important ține de comisia medicală, care se efectuează o dată la 6 luni cu prezentarea raportului medical către instanța de judecată și cererea de prelungire/schimbare/revocare tratament prin constrângere. Nu sunt clar stabilite criteriile de evaluare a stării psihice și constatare a concluziei care se reflectă în decizia comisiei medicale a spitalului. Acest fapt rămâne a fi confuz și pentru pacienți, deoarece nu știu cât timp mai au de petrecut în instituția medicală și de ce depinde externarea lor.

Secția nu beneficiază de escortă destinată escortării beneficiarilor către instanțele de judecată, astfel că nu se respectă pe deplin dreptul de a participa în procesul de justiție.

Pacienții nu cunosc despre dreptul lor de a contesta actul judecătoresc privind continuarea tratamentului prin constrângere și dreptul de a fi asistat în acest proces de avocat garantat din partea statului.

16. Mecanism de depunere a plângerilor

Membrii grupului de vizită au constatat lipsa unui mecanism clar de depunere a plângerilor, cât și lipsa unui registru în care ar fi consemnate reclamațiile pacienților. Pacienții nu dispun de plicuri, timbre sau alte rechizite necesare pentru depunerea scrisorilor sau plângerilor. Cutia poștală este amplasată în secție. Așadar, ea nu este sigilată și toate scrisorile/plângerile se transmit prin intermediul lucrătorilor medicali care, la rândul lor, le transmit mai departe administrației pentru verificare, dar nu de lucrătorul oficiului poștal, fapt prin ce ar putea fi încălcată confidențialitatea corespondenței. Cu toate acestea, urmează a fi menționat faptul că, Oficiul Avocatului Poporului recepționează cereri de la pacienți, și recomandă administrației instituției IMSP SCP Codru să continue facilitarea acestui proces.

În secție este un telefon public care se află în cabinetul asistenței medicale de la care pacienții pot doar recepționa apeluri. De asemenea, pacienții pot primi colete, conținutul fiind verificat de personalul medical. Nu a fost prezentat careva Regulament care ar reglementa lista obiectelor interzise ce pot fi transmise prin colete.

17. Ocupațiile pacienților

În secția nr.10 sunt puține activități ocupaționale, din afirmațiile administrației pacienții pot privi televizorul în hol (un singur televizor la peste 67 pacienți), pot citi cărți (deși bibliotecă cu literatură artistică nu este), pot juca cărți sau șah sau pot ieși la fumat într-un spațiu special amenajat pe hol. Pe peretele etajului superior este fixat regimul zilei, dar nu este clar dacă acest program este fix sau se adaptează corespunzător necesităților persoanei tratate.

Pacienții pot ieși la plimbare afară în baza unui grafic, dar pe teritoriu nu sunt amenajate locuri pentru activități sau pentru practicarea sportului. Nu există un registru în care să fie consemnate numărul plimbărilor efectuate.

Secția nu dispune de spațiu special amenajat pentru vizite de lungă durată și nici condiții pentru astfel de vizite nu sunt asigurate (pe acest segment pacienților le sunt asigurate mai puține drepturi în comparație cu deținuții din cadrul penitenciarelor).

De asemenea, pacienții nu dispun de un plan individual de reabilitare psiho-socială indispensabil pentru reintegrarea socială după externare și traiul independent în societate. Astfel, pacienții pierd abilitățile sociale și de autoîngrijire nefiind în stare după un timp petrecut în spital să poată trăi independent și să se autoîntrețină. În secție nu sunt organizate activități privitor la dezvoltarea deprinderilor de viață, activități vocaționale și planuri de viață după externare.

III. OPINIA AVOCATULUI POPORULUI

1. Obligativitatea Statului de a asigura dreptul la viață a pacienților garantat de art.2 CoEDO

Incendiu din data de 27 octombrie 2022 în Secția nr.10 din cadrul IMSP Spitalul Clinic de Psihiatrie din orașul Codru a pus în pericol siguranța pacienților și a personalului medical.

Prevederile art. 2 CoEDO obligă Statul nu doar să se abțină de la lipsirea intenționată și ilegală de viață, dar, de asemenea, să întreprindă măsuri corespunzătoare pentru a proteja viața celor aflați în custodia sa. Nu poate fi exclus faptul ca, acțiunile și omisiunile autorităților din domeniu îngrijirii sănătății, să angajeze, în anumite circumstanțe, răspunderea statului în temeiul art. 2 al Convenției. Astfel, odată ce Statul, prin măsurile sale administrative sau judiciare a dispus izolarea și/sau menținerea unei persoane într-o instituție publică pe care aceasta nu o poate părăsi, atunci Statul este direct responsabil de viața, siguranța și securitatea ei.

Acest deziderat presupune că Statul (în cazul dat, IMSP SPC or. Codru) urmează să aplice toate măsurile și instrumentele sale pentru a proteja viața, siguranța și securitatea pacienților, aflați sau plasați la o formă de tratament. Precizăm că din momentul plasării (internării) persoanei pentru o formă de tratament medical, autoritățile statului sunt responsabile pentru aranjarea necesităților menținerii siguranței persoanei. Viața și sănătatea pacienților sunt interdependente de serviciile organizate de instituția de plasament, care urmează a depune diligență cu o solemnitate înaltă pentru a preveni și a înlătura factorii care tulbură securitatea persoanelor.

Analizând constatările membrilor grupurilor de lucru, formulate post desfășurării vizitelor de documentare și informația parvenită la OAP în urma demersurilor expediate, remarcăm că cele mai principale cauzele omisiunii asigurării securității pacienților sunt: **lipsa mecanismelor eficiente și/sau suficiente de prevenire și de gestionare a situațiilor de criză și a incidentelor majore.**

1.	<p><i>Lipsa mecanismelor eficiente de securitate și de gestionare a situațiilor de criză</i></p> <p>Secția nr. 10 a IMSP SCP or. Codru nu este securizată, astfel încât să se excludă evadările, nici teritoriul adiacent și nici interiorul edificiului nu sunt suficient de securizate. Nu se efectuează control la intrarea în secție, ceea ce prezintă un pericol privind introducerea unor produse sau obiecte interzise. Totodată, secția nr. 10 conține saloane de capacitate voluminoasă, care adăpostesc un număr mare de pacienți și care nu permit un control efectiv și o reacționare în prevenție.</p> <p>În cadrul secției nr. 10 a IMSP SCP or. Codru nu există în mod aparte regulamente care reglementează modul de gestionare a situațiilor de criză (în situații de incendiu, în caz de crize sau conflicte între pacienți). Din răspunsul nr. 01/C27-128 din 21.02.2023 oferit de IMSP SCP or. Codru reiese, că în secțiile de măsuri de siguranță (nr. 9, 10 și 11) în caz de situații de crize, menționate mai sus, sunt [...valabile, ca și în orice altă instituție medicală, regulile de păstrare/respectare ale ordinii publice în societate, securității sănătății și antiincendiare. Iar în cazul crizelor/urgențelor legate de sănătatea mintală, medicul, precum și alt personal medical, vor acționa în conformitate cu Protocoalele Clinice Naționale de specialitate, aprobate de către Ministerul Sănătății].</p> <p>Necâtând la faptul că conform Regulamentului de activitate secției nr. 10 IMSP SCP Codru, cap. IV, p. 3, constrângerea medicală, având caracter preventiv, urmărește scopul înlăturării</p>
----	--

	<p>pericolului pe care îl reprezintă făptuitorul/pacientul, că acesta va mai comite în viitor fapte penal/prejudiciabile datorită unor stări personale de sănătate mintală și, că tratamentul medical, încorporând în sine măsuri terapeutice și educaționale, se administrează în scopul recuperării, reabilitării și reintegrării sociale a persoanei, secția nr. 10 a IMSP SCP or. Codru întâmpină dificultăți în gestionarea pacienților cu specific comportamental. Nu există nici-un alt fel de tratament, în afară de cel medicamentos, care cuprindă programe de reabilitare cognitiv-comportamentale cu scopul de a schimba comportamentul infrațional.</p> <p>Potrivit Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) privind "Plasarea în instituții de psihiatrie fără consimțământul pacienților" (extras din cel de-al 8 Raport general)⁶, p 37: [Tratamentele psihiatrice trebuie să se fondeze pe o abordare individualizată care implică elaborarea unui protocol de tratament pentru fiecare pacient. Tratamentele trebuie să cuprindă un număr mare de activități de reabilitare și terapeutice, incluzând accesul la ergoterapie, terapia de grup, psihoterapia individuală, la artă, teatru, muzică, sport. Pacienții trebuie să aibă acces periodic la săli de recreere dotate corespunzător și să beneficieze zilnic de exerciții fizice în aer liber; este, de asemenea, de dorit să li se ofere activități educative și o muncă potrivită.]</p> <p>Lipsa acestei abordări individualizate și programelor eficiente de schimbarea comportamentului infrațional la pacienți internați în secția nr. 10 deseori aduc la situații de criză, fapt confirmat și de administrația IMSP SCP or. Codru. O strategie de gestiune a pacientului problematic urmează a fi cumulată într-un regulament cu obiect distinct care va prevedea partajarea de responsabilități dintre angajați și răspunsuri la situațiile de criză cu reacție preventivă.</p> <p>Totodată, o asemenea stare de fapt invită la delimitarea saloanelor de capacitate mare, cu reamplasarea pacienților cu necesități suplimentare în încăperi ușor gestionabile, care adăpostesc un număr redus de pacienți și care permit un control efectiv și o reacționare în prevenție.</p>
2.	<p><i>Lipsa și/sau insuficiența de personal calificat adecvat și motivat</i></p> <p>În referința pacienților cu un profil medical distinct problematic, CPT-ul menționează că este esențială elaborarea unor proceduri adecvate pentru protejarea anumitor pacienți bolnavi psihic față de alți pacienți care le-ar putea aduce prejudicii. Aceasta înseamnă că personalul calificat adecvat trebuie să fie prezent oricând, inclusiv noaptea, și la sfârșit de săptămână. Mai mult, trebuie să se ia măsuri specifice în favoarea pacienților deosebit de vulnerabili.</p> <p>Personalul medical al secției nr. 10 a IMSP SCP or. Codru nu face față numărului de pacienți concentrați problematici (pe timp de noapte în secție la un număr de 67 pacienți rămân doar un asistent medical și 3 infirmieri).</p> <p>De asemenea, se punctează problema pe abilitățile personalului medical de comunicare și de stabilire a unei alianțe terapeutice.</p>

⁶ <https://rm.coe.int/16806cd438>

2. Obligativitatea Statului de a asigura dreptul la interzicerea torturii față de pacienți garantat de art.3 CoEDO

Prevederile art. 3 CoEDO obligă Statul nu doar să se abțină de actele intenționate și ilegale de tortură și tratament inuman și/sau degradant, dar, de asemenea, să întreprindă măsuri corespunzătoare pentru a preveni aceste ilegalități față de cei aflați în custodia sa. Nu poate fi exclus ca acțiunile și omisiunile autorităților din domeniu îngrijirii sănătății, asigurării ordinii publice, să angajeze, în anumite circumstanțe, răspunderea statului în temeiul art. 3 al Convenției. Astfel, odată ce Statul, prin măsurile sale administrative sau judiciare a dispus izolarea și/sau menținerea unei persoane într-o instituție publică pe care aceasta nu o poate părăsi, atunci Statul este direct responsabil de posibilă aplicarea a actelor de tortură și/sau tratamentelor inumane și/sau degradante.

Analizând, constatările membrilor grupurilor de lucru și informația parvenită la OAP, au fost evedențiate o mulțime de probleme sistemice, care pot fi la limita interpretării ca rele tratamente, conform prevederilor Protocolului de la Istanbul⁷, de ex., *izolarea solitară și alte forme de izolare; tortura farmacologică*. Totodată, rămâne deschisă întrebarea privind număr impunător al forțelor de ordine implicate în restabilirea ordinii și proporționalitatea măsurilor aplicate de acestea.

MS, IMSP SCP or. Codru	
4.	<p><i>Omisiunea gestionării pacienților agresivi și/sau cu probleme comportamentale – prevenirea torturii și relelor tratamente</i></p> <p>La 28.10.2022 unul dintre pacienți aflați la tratament prin constrângere în secția nr. 10, care din spusele angajaților a inițiat actele de revoltă, era deținut în condiții degradante în primul rând prin izolarea acestuia, ceea ce contravine standardelor CPT, care susțin că <i>izolarea nu trebuie utilizată niciodată cu titlu de sancțiune</i>. Totodată, condițiile erau degradante din cauza lipsei blocului sanitar în salon. Administrarea tratamentului fără acordul pacientului și neinformarea acestuia despre preparatele administrate la fel reprezintă o violare a standardelor stabilite de CPT (pct. 41 Raport general nr.8).</p> <p>Potrivit Extrasului din cel de-al 16 Raport general 2006 al CPT mijloace de constrângere corporală în centrele psihiatrice pentru adulți⁸, se stabilesc următoarele standarde:</p> <p><i>[37. În principiu, spitalele ar trebui să fie locuri sigure atât pentru pacienți cât și pentru personalul angajat. Bolnavii psihic trebuie tratați cu respect și demnitate, și într-o manieră umană, care să le respecte deciziile și personalitatea. Absența violenței și abuzului, din partea personalului față de pacienți, sau între pacienți, reprezintă o cerință minimă.</i></p> <p><i>39. CPT a întâlnit diferite metode de a-i stăpâni pe pacienții agitați și/sau violenți, metode care se pot folosi separat sau în combinații: umbra (când un membru al personalului se află permanent alături de pacient și intervine în activitatea lui atunci când e necesar), controlul manual, constrângerea mecanică, precum benzi, cămăși de forță sau paturi îngrădite, constrângerea chimică (administrarea de medicamente împotriva voinței pacientului, cu scopul de a-i controla comportamentul) și izolarea (plasarea unui pacient într-o încăpere încuiată, singur, împotriva voinței lui). Ca regulă generală, metoda aleasă pentru fiecare pacient în parte trebuie să fie cea mai potrivită (dintre cele disponibile) cu</i></p>

⁷ https://www.veritaszim.net/sites/veritas_d/files/Istanbul-Protocol_Rev2_EN.pdf

⁸ <https://rm.coe.int/16806cceaf>

situația întâlnită; de exemplu, recurgerea automată la constrângere mecanică ori chimică nu este de dorit în cazurile în care ar fi de ajuns o perioadă scurtă de control manual, combinat cu folosirea mijloacelor psihologice de calmare.

41. Dacă se recurge la mijloace chimice de constrângere, precum sedative, antipsihotice, hipnotice sau tranchilizante, acestea trebuie supuse aceluiași măsuri de siguranță ca mijloacele mecanice. Trebuie avute permanent în vedere efectele secundare pe care aceste medicamente le pot avea asupra anumitor pacienți, în special când medicația este folosită în combinație cu mijloacele mecanice sau cu izolarea.

42. În ceea ce privește izolarea, această măsură specială nu reprezintă în mod necesar o alternativă adecvată la folosirea mijloacelor de constrângere mecanică, chimică sau de altă natură. Izolarea unui pacient poate avea un efect calmant pe termen scurt, dar se știe de asemenea că poate produce dezorientare și anxietate, cel puțin în cazul anumitor pacienți. Cu alte cuvinte, izolarea unui pacient într-o cameră încuiată, fără a fi însoțită de măsuri de siguranță adecvate, poate avea un efect contrar celui dorit. Tendința observată în mai multe spitale psihiatrice de a renunța la celelalte mijloace de constrângere în favoarea izolării constituie un motiv de îngrijorare pentru CPT. Când se recurge la constrângere, mijloacele trebuie aplicate cu îndemânare și grijă, pentru a nu pune în pericol sănătatea pacientului, sau a provoca durere. Funcțiile vitale ale pacientului, precum respirația, și capacitatea de a comunica, mânca și bea, nu trebuie împiedicate. Dacă un pacient are tendința să muște, să sugă, sau să scuipe, potențialele inconveniente trebuie evitate altfel decât prin acoperirea gurii.]

La o lună de la incident, condițiile de plasament ale pacientului nu s-au schimbat, iar starea sa fizică s-a înrăutățit semnificativ. Pacientul a slăbit enorm, era în continuare izolat, necesitățile fiziologice le satisfăcea în aceeași încăpere unde dormea, plimbări la aer nu au avut loc și nici întrevederi cu rudele, tratamentul era administrat în lipsa consimțământului informat. Deși pacientul avea leziuni corporale vizibile provocate de forțele de ordine, nu au fost prezentate careva investigații despre legalitatea sau justificarea utilizării forței fizice.

Astfel, deși administrația spitalului argumentează acțiunile sale prin îngrijorarea, că pacientul este condamnat la detenție pe viață, este agresiv și viața pacienților, lucrătorilor medicali este pusă în pericol, personalul medical al secției nr. 10 trebuia să creieze o strategie de gestionare a dialogului cu acesta, de anticipare a consecințelor acțiunilor sale și a omis a-și onora obligațiunile în partea ce vizează fixarea unui climat reabilitatoriu în condiții de siguranță pentru toți accesatorii serviciului său, de a fixa o alianță terapeutică pentru a preveni comportamentele agresive și pentru a înregistra progrese în tratament, de a oferi tratamente și abordări individualizate sau de a reglementa modele de acțiune profesionistă.

Circumstanțe stabilite, permit a concluziona faptul că pacientul a fost izolat și administrat tratament cu unicul scop de a fi pedepsit pentru acțiunile sale de instigare la revoltă din 27 octombrie 2022. Acest scop este contrar standardelor internaționale stabilite de CPT, iar condițiile de plasament privite în cumul și din perspectiva duratei îndelungate reprezintă tratament inuman și degradant.

	<p><u>Astfel de acțiuni din partea administrației sunt inacceptabile și pot fi considerate represalii împotriva la pacienții care se plâng la Ombudsman și încearcă să scoată la evidență problemele existente.</u></p> <p>Totodată, din discuțiile purtate cu administrația IMSP SCP or. Codru reiesă, că E.G. nu este ”pacientul clasic a lor” și nu trebuia să ajungă la spitalul de psihiatrie. Din răspunsul nr. 01/C27-128 din 21.02.2023 oferit de IMSP SCP or. Codru reiesă, că [în corespundere cu încheierea Judecătoarei Chișinău (sediul Ciocana) din 16.12.2022, demersul staționarului de psihiatrie privind încetarea măsurii de siguranță, constrângere medicală, internarea într-o instituție psihiatrică cu supraveghere riguroasă, fața de E.G. fiind admis în integralitatea sa, instanța de judecată a dispus executarea pedepsei penale stabilite prin decizia CA Bălți din 30.11.2016. Iar pe data de 09.01.2023, prin punerea în acțiune a actului de justiție, E.G. a fost externat].</p> <p><u>Analizând informația prezentată putem deduce la concluzia, că situația dată ridică mai multe semne de întrebări legate de necesitatea plasării E.G. într-o instituție psihiatrică cu supraveghere riguroasă și dacă trebuia să fie plasat, pe cât timp?; de ce demersul staționarului de psihiatrie privind încetarea măsurii de siguranță, constrângere medicală, internarea într-o instituție psihiatrică cu supraveghere riguroasă, fața de E.G. era transmis instanței de judecată numai după situația de criză creată, dacă pentru personalul medical de mult era evident faptul, că E.G. nu este pacientul lor? Întrebările ridicate, nu pot fi examinate de OAP și țin de competența altor instituții responsabile. Totodată, s-a evedențiat o problema sistemică interinstituțională, ce ține de deținuți/condamnații și/sau pacienți cu tulburări comportamentale la care nici sistemul medical, nici sistemul penitenciar nu are un răspuns clar și profesionist!</u></p>
5.	<p><i>Documentarea necorespunzătoare a leziunilor corporale</i></p> <p>În corespundere cu Ordinul comun nr.77/2013, necesită înregistrarea în Registrul de evidență a leziunilor corporale (de uz medical) toate leziunile constatate la persoanele internate în IMSP SCP or. Codru, indiferent de prezența ori absența alegaților la tortură. În pofida recomandărilor anterioare ale Avocatului Poporului în rezultatul vizitei de monitorizare din 9 iunie 2022 continuă documentarea necorespunzătoare tuturor cazurilor de constatare a leziunilor corporale, fiind nerealizate prevederile Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, aprobat prin ordinul nr. 77 din 31.12.2013⁹.</p> <p>Din răspunsurile IMSP SCP Codru reiesă, că începând cu 2016 staționarul de psihiatrie înregistrează sesizările corespunzătoare adresate procurorului sau poliției în Registrul de evidență a recepționării și transmiterii plângerilor, declarațiilor despre fapte de tortură. Salutăm faptul, că după incendiul cu E.G., a fost elaborate și registrul de evidență a recepționării și transmiterii plângerilor, declarațiilor despre fapte de tortură, tratament inuman către Avocatul Poporului, în acesta înregistrându-se cazurile corespunzătoare titlului. Totodată, constatăm că Ordinul IMSP SCP or. Codru nr. 129 din 30.08.2022, anexat la răspunsul IMSP SCP Codru, nu reglementează modalitatea descrierii leziunilor corporale și nu obligă personalul medical să înregistreze în Registrul de evidență a</p>

⁹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=353245>

	<p>leziunilor corporale (de uz medical) toate leziunile constatate la persoanele internate în IMSP SCP or. Codru.</p> <p>Reamintim, că conform standardelor oricare leziuni constatate în timpul examinării medicale sunt fotografiate în detaliu și stocate cu „fișe corporale” în dosarul medical personal al pacientului.</p> <p>Potrivit șefului secției nr. 10, în urma examinărilor medicale, <u>s-au constatat leziuni corporale la cel puțin 20 pacienți</u>. După documentarea cazurilor, informația inclusiv pozele cu regiunile corpului unde s-au stabilit leziunile, a fost compilată într-o Notă informativă și remisă administrației spitalului și nu transmise direct Procuraturii specializate. Totodată menționez că OAP a primit sinteza privind situația operativă în cadrul IMSP SCP – depistați cu leziuni cu nr. de înregistrare 01/c-271478 – 01/c-27-1496 prin email în data de 31.10.2022. Constatăm, că mulți pacienți au avut de suferit de la leziuni minore până la grave. Acestea însă nu ar fi fost documentate corespunzător.</p> <p><u>Circumstanțe stabilite, permit a concluziona faptul că Ordinul IMSP SCP or. Codru nr. 129 din 30.08.2022 necesită a fi revizuit în conformitate cu standarde. Totodată necesită să fie oferită pregătire specială personalului medical din IMSP SCP or. Codru; pe lângă dezvoltarea competenței necesare în documentarea și interpretarea rănilor, precum și asigurarea cunoașterii depline a obligațiilor și procedurilor de raportare, formarea respectivă ar trebui să acopere tehnica de intervievare a persoanelor care ar fi putut fi maltratate.</u></p>
6.	<p><i>Lipsa unui mecanism eficient de depunere a plângerilor</i></p> <p>În secție nr. 10 lipsește un sistem clar de depunere a plângerilor, sau un registru în care ar fi consemnate reclamațiile pacienților (lipsește cutia poștală sigilată la care să aibă acces doar un lucrător poștal). Toate scrisorile/plângerile se transmit prin intermediul lucrătorilor medicali care, la rândul lor, le transmit mai departe administrației, fapt prin ce ar putea fi încălcată confidențialitatea corespondenței.</p> <p>Totodată, MAI IGP DP mun. Chișinău IP Centru la răspunsul nr. 34/20/118037 din 5.12.2022 a anexat un DVD-R cu foto și înregistrări video, unul din care conținea alegerile pacientului, care invoca, că a transmis 40 de scrisori la diferite instituții de stat, dar până în prezent problemele lor nu sunt soluționate.</p> <p>În secție este un telefon public care se află în cabinetul asistenței medicale de la care pacienții pot doar recepționa apeluri numai în prezența personalului medical.</p> <p><u>Astfel constatăm, că se restricționează dreptul pacientului la corespondență și petiționare.</u></p>
7.	<p><i>Anchetă internă incomplete și subiectivă</i></p> <p>Ancheta internă (de serviciu) nu s-a centrat pe depistarea problemelor sistemice ale IMSP SCP, ci vizează poziția angajaților instituției și a câtorva pacienți nemulțumiți de comportamentul lui E. G., fără de a purcede la o analiză profundă, privitoare atent la circumstanțele cauzei. Insuficiența resurselor umane nu poate fi o scuză în speță.</p> <p>Totuși, răspunsul confirmă incapacitatea internă a instituției, din lipsă de instruire, personal, finanțe, protocoale și regulamente, de a gestiona o situație de criză. <u>Din raport rezultă riscurile la care au fost expuși angajații și pacienții, abandonarea pacienților în secția incendiată, ineficiența butoanelor de alarmă și lipsa măsurilor de securitate.</u></p> <p>Instituția a stabilit vinovăția lui E. G. în provocarea incendiului și instigarea altor pacienți la revoltă evitându-se asumarea responsabilității pentru lipsa condițiilor decente de</p>

	<p>plasament, lipsa asistenței medicale calificate, lipsa procedurilor interne clare de intervenție, lipsa măsurilor de securitate etc. Care, ignorate fiind de către administrația spitalului, a și provocat nemulțumirea persoanei agresive și cu acțiunile ulterioare.</p> <p>Deși personalul din cadrul secției unanim afirmă că E. G. era impulsiv, agresiv, teroriza și amenința alți pacienți, estorca bani de la ei, îi șantaja și manipula prin oferirea țigărilor, totuși nu se indică <u>din care considerente de-a lungul timpului nu au fost întreprinse măsuri pentru a curma acest comportament.</u></p> <p><u>IMSP SCP or. Codru susține că: “pretențiile referitoare la lipsa produselor de igienă personală, săpun și/sau lămi de ras, le considerăm nefondate și neargumentate, pe motiv că pacienții dispun de aceste produse”.</u> Totodată, în cadrul ambelor vizite de monitorizare, membrii grupului de lucru nu au constatat prezența cărorva produse de igienă la baie sau la veceu, majoritatea pacienților au afirmat că produsele de igienă sunt transmise prin colete de la rude. A fost constatat că din produse de igienă se repartizează doar săpun și hârtie igienică și nu există nici un registru prin care s-ar confirma periodicitatea suplirii stocurilor.</p> <p>Ținem să menționăm faptul, că IMSP SCP Codru a fost foarte receptiv la toate solicitările echipei de documentare și a răspuns în termen la Demersurile AP. Salutăm și apreciem aceasta atitudine colaborativă din partea administrației spitalului de psihiatrie.</p> <p><u>Totodată, constatăm că, la ambele Demersuri AP (nr.12-7/96-2197 din 08.11.2022 și nr. 07-10/18-353 din 14.02.2023) expediate în adresa Ministerului Sănătății, OAP nu a primit nici-un răspuns cu privire la următoarele: (1) Data când a avut loc ultima vizită de monitorizare și documentare a situației pacienților din secția nr. 10 a spitalului; (2) Dacă în adresa Ministerului au parvenit reclamații/cereri din partea pacienților internați în secția nr. 10 a spitalului sau, după caz, din partea altor persoane în care se invocau încălcări ale drepturilor pacienților respectivi; nu s-a precizat dacă există regulamente care prevăd modul de depunere a reclamațiilor de către pacienții internați la tratament medical prin constrângere!</u></p> <p><u>Din cele menționate mai sus putem constata că, nu a fost realizată o analiză de la caz specific spre situație de sistem, ci ancheta a inversat obiectivele, omițând astfel a analiza probleme sistemice, nesoluționarea căroră a fost soldată cu situație de criză. Prin urmare, constatăm că IMSP SCP or. Codru și Ministerul Sănătății au eșuat în a demara o investigație eficace, delăsând această activitate în seama organelor de urmărire penală. Considerăm imperioasă implicarea instituției vizate în incident, în analiza multidimensională a tragediilor petrecute în incinta acesteia. Doar pe măsura proactivării putem sustrage lecții per viitor, anticipa și gestiona just situațiile critice.</u></p>
8.	<p><i>Procedura neclară privind schimbarea/încetarea tratamentului prin constrângere</i></p> <p>Conform Codului de procedură penală, art. 501, 502, după însănătoșire sau ameliorarea stării cauza penală se rejudecă. Din acest considerent, conform protocoalelor clinice naționale a tulburărilor mintale și de comportament, tratamentul în cadrul staționarului de psihiatrie se efectuează până la ameliorarea stări psihice și în medie durează 25 zile. În aceste condiții nu este clar necesitatea prelungirii tratamentului medical prin constrângere pentru ani de zile fără a specifica necesitatea, scopul, mijloacele, evoluția, durata și finalizarea măsurii date.</p>

	<p>Din răspunsul nr. 01/C27-128 din 21.02.2023 oferit de IMSP SCP or. Codru reiesă, că [...reexaminarea pacienților cu măsuri de siguranță, constrângere medicală, internarea într-o instituție psihiatrică, supravegherea riguroasă, potrivit art. 98-101 CP, are loc nu mai rar de o dată la 6 luni, în conformitate cu art. 501 CPP și în anii 2021-2022 s-au efectuat circa 300 de examinări (secția nr.10)].</p> <p>Un aspect important ține de comisia medicală, care se efectuează o dată la 6 luni cu prezentarea raportului medical către instanța de judecată și cererea de prelungire/schimbare/revocare tratament prin constrângere. Nu sunt clar stabilite criteriile de evaluare a stării psihice și constatare a concluziei care se reflectă în decizia comisiei medicale a spitalului. Acest fapt rămâne a fi confuz și pentru pacienți, deoarece nu știu cât timp mai au de petrecut în instituția medicală și de ce depinde externarea lor.</p> <p>Membrii grupului de lucru, din discuțiile purtate cu pacienți, au constatat, că pacienții nu cunosc despre dreptul lor de a contesta actul judecătoresc privind continuarea tratamentului prin constrângere și dreptul de a fi asistat în acest proces de avocat garantat din partea statului. Secția nu beneficiază de escortă destinată escortării beneficiarilor către instanțele de judecată, astfel că nu se respectă pe deplin dreptul de a participa în procesul de justiție. <u>Circumstanțe stabilite, permit a concluziona faptul că prelungirea tratamentului medical prin constrângere pentru ani de zile fără a specifica necesitatea, scopul, mijloacele, evoluția, durata și finalizarea măsurii date în lipsa unui spectru larg a măsurilor de reabilitare contravine standardelor internaționale stabilite de CPT, iar condițiile de pallsament privity în cumul și din perspectiva duratei îndelungate reprezintă tratament inuman și degradant.</u></p>
MAI, IGP IP Centru, BPDS “Fulger”	
9.	<p><i>Număr impunător al forțelor de ordine implicate în restabilirea ordinii și proporționalitatea măsurilor aplicate de acestea</i></p>
	<p><u>Potrivit răspunsului furnizat de Inspectoratul de Poliție Centru nr.34/20/1 din 05.12.2022 s-a stabilit următoarele:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - La data de 27.10.2022 orele 02:30 min., în Inspectoratul de Poliție Centru al Direcției de Poliție mun. Chișinău, a parvenit informația 112, înregistrată cu numărul 17633, precum că, în secția nr. 10 situată la etajul doi al IMSP Spitalului de Psihiatrie din or. Codru, str. Cîmpului 45, pacienții (persoanele condamnate de instanța de judecată la tratament medical forțat cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical pe viață, pe infracțiunii grave și excepțional de grave) s-au baricadat pe întreg etaj, au incendiat saltelele și mobilierul din câteva saloane, având asupra sa obiecte periculoase și anume cuțite, foarfece, alcool sanitar și alte substanțe inflamabile. - La fața locului imediat în componență deplină s-a deplasat grupa operativă a Inspectoratului de Poliție Centru, precum și un echipaj al BPRO. Totodată, la fața locului au fost solicitați pompierii, unde s-au prezentat circa 10 autospeciale, care în pofida efortului depus, nu au putut interveni pentru a stinge focarul de incendiu din interior, din motiv că căile de acces au fost blocate din interior. - Ca urmare, a fost formată în mod de urgență celula de criză cu participarea conducerii IGP, IP Centru, IGSU, BPDS „Fulger” și a Oficiului Centru al Procuraturii mun. Chișinău. Au fost petrecute mai multe runde de negocieri cu pacienții agresivi, care nu s-au soldat cu rezultate pozitive, ultimii refuzând categoric să negocieze și să renunțe la

acțiunile lor nelegitime,

- În vederea restabilirii ordinii publice, în scopul evitării victimelor în rândul pacienților, angajaților și deteriorării bunurilor din incinta IMSP SCP or. Codru, la orele 07:00 min., de către factorii de decizie din cadrul celei de criză a fost primită decizia de a interveni în forță, în conformitate cu art. 14 al Legii nr. 218 din 19.10.2012 „Privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc”, cu implicarea a 36 de angajați ai BPDS „Fulger”, în baza solicitării Șefului Inspectoratului de Poliție Centru nr. 34/20/1-16173, pentru restabilirea ordinii de drept și asigurării a bunei funcționalități a Secției nr. 10 a IMSP SCP or. Codru.
- În cadrul intervenției în forță, de către angajații BPDS „Fulger”, au fost folosite mijloace speciale, iar ca urmare, în aproximativ 15 min., pacienții mai agresivi în frunte cu E. G. au fost imobilizați, iar ceilalți pacienți au fost evacuați în ograda instituției medicale.
- În timpul desfășurării operațiunii de forță mai mulți pacienți în mod organizat și în grup au opus rezistență violentă angajaților BPDS „Fulger”, care s-a soldat cu cauzarea leziunilor corporale unui angajat al BPDS „Fulger”.
- Nimeni din rândurile pacienților nu au avut de suferit, careva vătămări corporale și traume nu au fost cauzate. Plângeri și sesizări din partea pacienților sau persoanelor terțe nu au parvenit.
- Pe cazul dat la 27.10.2022 de către organul de urmărire penală al Inspectoratului de Poliție Centru a fost înregistrat procesul penal nr. 20220102122. Deoarece din cuprinsul actului de sesizare și a materialelor acumulate rezulta o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu exista circumstanțe care exclude urmărirea penală, precum și pentru colectarea probelor necesare, identificarea făptuitorilor și pentru a se stabili răspunderea acestora, verificarea circumstanțelor cauzei și stabilirea adevărului obiectiv care este posibil numai în cadrul unei cauze penale, pe faptul sesizat la 25.11.2022 organul de urmărire penală a dispus începerea urmării penale în baza art. 285 alin. (3) din Codul penal „Dezordine în masa”.

Potrivit răspunsului furnizat de MAI, constatăm că decizia de a interveni în forță a 36 de angajați ai BPDS „Fulger” s-a bazat pe prevederile art.14 al Legii nr. 218 din 19.10.2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc iar scopul era: restabilirea ordinii publice, evitarea victimelor în rândul pacienților și angajaților, evitarea deteriorării bunurilor din incinta Spitalului.

Inițial ținem să accentuăm faptul că MAI nu a furnizat răspuns la întrebarea ce mijloace speciale din dotare au fost utilizate de către forțele de ordine, în ce scopuri și de către cine. Potrivit informațiilor furnizate de PG, în cadrul intervenției în forță, de către angajații BPDS „Fulger” au fost folosite mijloace speciale de tip grenade audiovizuale și alte mijloace.

La solicitarea informației suplimentare, cu privire la următoarele: (1) Tipul de mijloace speciale utilizate de către forțele de ordine, în ce scopuri și de către cine; (2) Înregistrările video din timpul intervenției angajaților BPDS „Fulger”, de la Inspectoratul de Poliție Centru prin Demersul AP nr. 07-10/18-354 din 14.02.2023 instituția ombudsmanului nu a primit nici-un răspuns.

Lipsa informațiilor certe ce vizează mijloacele speciale utilizate (art.2 Legea nr.218), precum și alte circumstanțe, permit a presupune că în timpul intervenției forțelor de ordine

nu a fost respectat principiul proporționalității și gradualitatea aplicării mijloacelor speciale. Potrivit art. 2 al Legii nr.218 principiul proporționalității presupune „Utilizarea de către subiecții legii a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc în așa mod încât această utilizare să fie adecvată, necesară și corespunzătoare scopului urmărit” iar art.17 prevede că „Mijloacele speciale se aplică în mod gradual conform principiului proporționalității. Aplicarea lor nu va depăși necesitățile reale pentru imobilizarea persoanelor turbulente sau agresive ori pentru neutralizarea acțiunilor ilegale și va înceta de îndată ce scopul misiunii se va realiza”.

Totodată, afirmațiile MAI precum că: “nimeni din rândurile pacienților nu au avut de suferit, careva vătămări corporale și traume nu au fost cauzate” vin în contradicție cu circumstanțele stabilite de echipa de vizită din 28.10.2022 și cu informația de la PG care susține că de către SCP Codru au fost remise sesizări cu privire la depistarea leziunilor corporale la pacienții secției nr.10.

Membrii grupului de vizită la fel a stabilit la data de 28.10.2022 din declarațiile pacienților rezulta că colaboratorii BPDS ”Fulger” au intervenit în forță cu grenade audio-vizuale și lacrimogene, au brutalizat unii pacienți, le-au aplicat lovituri în regiunea capului și coapselor, i-au imobilizat prin aplicarea cătușelor. Pacienții au reclamat și faptul că au inhalat gaze lacrimogene și au fost loviți nejustificat cu bastonul de către colaboratorii BPDS “Fulger”. Minim 5 pacienți aveau leziuni corporale vizibile (escoriații, echimoze), în regiunea capului, brațelor, picioarelor, spatelui care puteau fi cauzate în ziua și în circumstanțele descrise de ei.

În circumstanțele în care nu poate fi negat faptul aplicării forței fizice în privința unor pacienți în timpul intervenției BPDS ”Fulger”, deoarece acest fapt deja e constatat și documentat medical, poziția MAI prin care se neagă cauzarea leziunilor corporale, ridică suspiciuni de lipsă de imparțialitate și obiectivitate în investigarea și aprecierea legalității utilizării forței și mijloacelor speciale.

De asemenea, afirmația că: „plângeri și sesizări din partea pacienților sau persoanelor terțe nu au parvenit”, nu reprezintă un temei pentru neexaminarea unor fapte, în special ținând cont de regimul închis al secției nr.10 și lipsa unui mecanism eficient de depunere a plângerilor.

PG, Secția Combatere a Torturii

10. *Examinarea formală a cazului*

Analizând răspunsul PG, secția combatere a torturii, nr.13-18/d/22 din 16.11.2022 constatăm, că cazul a fost examinat superficial și nu s-a dispus demararea unei investigații complete, obiective și imparțiale pentru stabilirea adevărului. Răspunsul face referință în mare parte la justificarea și legalitatea aplicării forței fizice de către BPDS ”Fulger” fără a fi investigate cauzele reale ale provocării/producerii incidentului/incendiului, fără a fi stabilită poziția pacienților, fără a se indica numărul exact al pacienților cărora le-au fost cauzate leziuni corporale și legalitatea acestor acțiuni în fiecare caz în parte.

PG susține că nu s-a intervenit pe motiv că nu au fost depuse plângeri de către pacienți, iar demararea oricărui control în secția nr.10 excede competențele atribuite prin lege PG.

Avocatul Poporului nu susține această poziție, deoarece spre deosebire de alte persoane care sunt libere să sesizeze oricând organele de drept și să reclame violările de drepturi, situația pacienților din secția nr.10 diferă considerabil. În primul rând, urma să se țină cont de

regimul închis și izolat al secției unde sunt plasați pacienții; de vulnerabilitatea lor prin prisma maladiei psihice de care suferă și care condiționează imposibilitatea de a percepe adecvat o acțiune/inacțiune drept violare de drept; de lipsa mijloacelor de comunicare (telefon public nu este în secție, pacienții nu pot telefona doar recepționa apeluri); de lipsa mijloacelor pentru a transmite corespondența (stilouri, hârtie, plicuri, timbre).

De facto, analizând circumstanțele cazului, constatăm că s-a probat cauza care a generat conflictul între pacienți și administrația IMSP SCP or. Codru, și anume nemulțumirea față de condițiile de cazare și încercarea pacienților de a se face auziți prin solicitarea presei la fața locului.

Gravitatea cazului rezulta și din numărul enorm de pacienți practic ținuti ostatici în secția nr.10 și de numărul impunător al forțelor de ordine implicate în restabilirea ordinii.

Deși nu au fost depuse plângeri de către pacienți, totuși considerăm că Secția Combaterea Torturii din cadrul PG sau procurorul responsabil de investigarea cazurilor de tortură tratament inuman sau degradant din cadrul Procuraturii mun. Chișinău sector Centru, prin prisma prevederilor art.262, 274 Cod Procedură Penală, dispunea de suficiente bănuieli rezonabile privitoare la săvârșirea unei infracțiuni și urma să dispună începerea urmăririi penale pe cazul incidentului din 27 octombrie 2022. La caz, procurorul urma prin prisma art.254 Cod Procedură Penală să cerceteze sub toate aspectele, complet și obiectiv circumstanțele cazului pentru stabilirea adevărului, prin verificarea dacă condițiile de detenție nu reprezintă tratament degradant/inuman, prin audierea pacienților (în special cei cu leziuni corporale) etc.

Totodată, din Demersul AP adresat PG s-a sesizat despre cazul produs la 27 octombrie 2022, prin urmare PG putea în conformitate cu prevederile art.17 a Ordinului nr.77 din 31.12.2013 să înregistreze cazul și să purceadă la examinarea informației conform Codului de Procedură Penală.

La solicitarea informației suplimentare prin Demersul AP nr. 07-10/18-352 din 14.02.2023, cu privire la următoarele: (1) Dacă în adresa Procuraturii Generale sau a procuraturilor specializate/teritoriale a fost remisă sinteza privind situația operativă în cadrul IMSP SCP din data de 31.10.2022, nr. 01/c-271478 – 01/c-27-1496, privind cei 20 pacienți depistați cu leziuni; dacă da, la ce etapă de examinare se află aceasta; (2) Dacă în adresa Procuraturii Generale sau a procuraturii specializate/teritoriale au fost depuse plângeri personale în privința expunerii la rele tratamente ale pacienților secției nr.10 din cadrul IMSP Spitalul Clinic de Psihiatrie, sau depășirea limitelor admisibile la aplicarea forței fizice și a mijloacelor speciale; dacă da, la ce etapă de examinare se află acestea, AP a fost informat că în adresa Procuraturii Generale și Procuraturii mun. Chișinău, Oficiul Centru, nu au parvenit careva plângeri cu referire la aplicarea forței fizice în momentul intervenției BPDS „Fulger” din data de 27.10.2022.

RECOMANDĂRI

Urmare a constatărilor grupului de lucru și a procesului de examinare a sesizării ex-officio, Avocatul Poporului (Ombudsmanul) conducându-se de prevederile al. 1, 2 al art. 24 din Legea nr. 52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) recomandă:

Ministerul Sănătății

1. A lua act de constatările și recomandările prezentului Raport și, a elabora un plan de implementare a recomandărilor înaintate, cu informare ulterioară a Avocatului Poporului;
2. Organizarea unei ședințe comune cu implicarea Ministerului Sănătății, Spitalului Clinic de Psihiatrie or. Codru, Oficiului Avocatului Poporului și a Consiliului pentru Prevenirea Torturii, în vederea discuției privind constatările raportului;
3. Elaborarea și implementarea standardelor minime de calitate a serviciilor medicale și a condițiilor de spitalizare conform normelor internaționale cu respectarea drepturilor omului în oferirea serviciilor pacienților aflați la tratament prin constrângere;
4. Asigurarea finanțării serviciului de tratament prin constrângere din surse separate de bugetul destinat pentru tratamentul general și dotarea serviciului cu utilități necesare pacienților. Totodată, asigurarea finanțării pentru dispunerea unei paze permanente a serviciului de tratament prin constrângere.
5. Asigurarea documentării cazurilor de agresiune, violență sau orice alte leziuni obținute în instituțiile psihiatrice sau la internare în corespundere cu prevederile Ordinului comun nr.77/2013 al Procuraturii Generale, cu informarea Oficiului Avocatului Poporului și procuraturii teritoriale;
6. Instruirea personalului privind identificarea și raportarea cazurilor de rele tratamente, violență, leziuni, inclusiv asupra modalităților și necesităților de imobilizare și a managementului de caz;
7. Elaborarea unui regulament/ordin privind neacceptarea și descrierea procedurii de introducere a obiectelor interzise în secția nr.10;
8. Revizuirea și completarea statelor de personal, inclusiv cu personal medical profesionist conform necesităților reale ale secției nr. 10, motivarea suplimentară a acestora.

Spitalul Clinic de Psihiatrie or. Codru

1. Elaborarea unui mecanism de asigurare a securității serviciului de tratament prin constrângere atât pentru protecția pacienților, cât și pentru personalul angajat.
2. Elaborarea procedurii/lor operaționale privind gestionarea pacienților violenți, precum și a mecanismului de intervenție și interrelaționare dintre personalul medical și non-medical, a mecanismelor de intervenții și gestionare a situațiilor de criză și de protecție a pacienților, etc.
3. Îmbunătățirea sau revizuirea mecanismului de supraveghere și asigurarea securității a pacienților. Examinarea oportunității delimitării saloanelor de capacitate mare în saloane de capacitate mică în vederea gestionării eficiente a formelor de tratament medical și supravegherii pacienților.
4. Asigurarea mecanismelor sigure de informare, corespondență și petiționare între pacient și/sau administrație, autorități, Avocatul Poporului și examinarea posibilităților de soluționare a problemelor invocate cu asigurarea informării pacientului într-un limbaj accesibil.

Asigurarea posibilității reale pentru pacienți de a efectua apeluri telefonice în condiții de confidențialitate.

5. Asigurarea documentării cazurilor de agresiune, violență sau orice alte leziuni obținute în instituție sau la internare în corespundere cu prevederile Ordinului comun nr.77/2013 al Procuraturii Generale, cu informarea Oficiului Avocatului Poporului și procuraturii teritoriale.
6. Asigurarea tratamentului individualizat a pacienților cu tulburări comportamentale, prin regimuri distincte de amplasare și includerea în programe cognitiv-comportamentale de schimbare a comportamentului infracțional.
7. Asigurarea cu pază permanentă a serviciului de tratament prin constrângere.
8. Diversificarea activităților ocupaționale pentru pacienți conform necesității lor. Extinderea gamei activităților terapeutice, în special de reabilitare psihosocială, activități de motivare, de evaluare a aptitudinilor de a înțelege și de comunicare, acumularea deprinderilor specifice și ameliorarea percepției proprii imaginii.
9. Asigurarea respectării condițiilor sanitare și igienice prin asigurarea funcționalității grupului sanitar și furnizarea produselor igienice necesare (inclusiv șampon, detergent, pastă/perie dinți, spumă lame de ras), precum și evidența lor. De facilitat utilizarea produselor igienice și abilităților de igienă personală prin tehnici de învățare a deprinderilor de viață.
10. Elaborarea criteriilor de evaluare a stării psihice generale în concordanță cu tabloul clinic al pacientului la necesitățile reale de a continua tratamentul prin constrângere sau modificarea formei de aplicare a pedepsei, utilizarea unei linii directorii pentru fundamentarea concluziei remise în instanța de judecată cu informarea pacientului despre starea de sănătate, motivul și scopul cererii.
11. Asigurarea accesului pacientului la avocat și prezența sa în instanța de judecată cu posibilitatea de apărare și expunerea propriei dorințe.

Procuratura Generală

1. Asigurarea unui sistem eficient de investigare și monitorizare pentru a preveni orice formă de tratament sau pedeapsă inumană sau degradantă împotriva persoanelor cu dizabilități în instituții, precum și pentru a asigura investigarea promptă a unor astfel de cazuri, luând în calcul și situația când persoanele nu ar avea posibilitate să depună o cerere, din motive obiective (persoanele sunt internați într-o instituție cu supraveghere riguroasă).

**Având în vedere cele expuse supra,
PROPUNEM:**

- 1) A lua act de constatările Raportului special;
- 2) A înceta examinarea sesizării din oficiu din 27.10.2022;
- 3) A remite Raportul special cu recomandări autorităților vizate pentru întreprinderea măsurilor de rigoare, conform competenței acestora și informării OAP cu privire la implementarea recomandărilor Avocatului Poporului (Ombudsmanului);
- 4) A plasa Raportul special pe pagina oficială pentru informare și diseminare.

Executor:

Elena PALADII, consultant superior, DPT OAP

/ semnat /

Coordonat:

Oxana GUMENNAIA, Adjuncta Avocatului Poporului

/ semnat /